Riigikogu keskkonnakomisjoni istungi protokoll nr 170

Tallinn, Toompea Teisipäev, 20. oktoober 2026

Algus 14.00, lõpp 15.00

Juhataja: Yoko Alender (esimees)
Protokollija: Elle Nora Kalind (konsultant)
Võtsid osa:
Komisjoni liikmed: Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Tarmo Tamm

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik)
Puudusid: Rain Epler ja Züleyxa Izmailova
Kutsutud: Tuuleenergia Assotsiatsiooni mereparkide töögrupi juht Johann-Gustav Lend, Eesti Taastuvenergia Koja esindaja vandeadvokaat Sandor Elias, Eesti Merendusklaster MTÜ tegevjuht Jaak Viilipus, Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu juhatuse liige Georg Linkov ja nõukogu liige Fred Siimpoeg, TÜ Eesti Mereinstituudi meresüsteemide osakonna ökoloogia spetsialist Indrek Adler, Elering AS jurist Kerti Kokk, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ehitus- ja tööstusbüroo ekspert Adeele Vesingi, Kliimaministeeriumi merenduse- ja veevaldkonna asekantsler Kristjan Truu, energeetikaosakonna juhataja Rein Vaks, ehituse ja elukeskkonna osakonna ehitustegevuse valdkonnajuht Liisi Pajuste ja energeetikaosakonna nõunik Regina Hermandi (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Keskkonnakomisjoni algatatud ehitusseadustiku ning ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (923 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Info ja muud küsimused

1. Keskkonnakomisjoni algatatud ehitusseadustiku ning ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (923 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Yoko Alender märkis, et eelnõu puudutas algselt karbi- ja vetikakasvatuse hoonestustasu, kuid pärast eelnõu algatamist esitasid seisukohti ka teiste valdkondade esindajad. Komisjon püüdis koostöös Kliimaministeeriumiga leida eri valdkondi arvestava ja õiguslikult lihtsalt rakendatava lahenduse.

Liisi Pajuste selgitas, et algses eelnõus oli karbi- ja vetikakasvatuse puhul tehtud ettepanek jätta hoonestustasu ajutiselt kohaldamata, kuid see oleks tähtajaline riigiabimeede, mis vajaks Euroopa Komisjoni heakskiitu. Kalakasvatajad on teinud ettepaneku siduda tasu maatulundusmaa hinnaga, mis vähendaks tasu märkimisväärselt, kuid täismahus tasu võiks sellisel juhul rakenduda alles 12 aastat pärast hoonestusloa andmist. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) ning meretuulepargi arendajad on teinud ettepaneku kohaldada meretuulepargile ja ühenduskaablile üht tasureeglit, kuid see lahendaks ainult meretuuleparkide probleemi, tekitaks riigiabi küsimuse ja jätaks ühe hoonestusloa tasuta.

Kliimaministeeriumi teeb ettepaneku, et kõrgemat tasu makstakse ala eest, millel ehitis paikneb, ning madalamat tasu ülejäänud hoonestusloaga koormatava ala eest. Lahendus vähendaks hoonestustasu ning võimaldaks kohaldada kõigile ehitistele ühesugust tasusüsteemi. Pajuste rõhutas, et hoonestustasu on riigivara kasutusse andmise tasu ning selle kaudu ei peaks tegevusi nende keskkonnakasulikkuse alusel eristama.

Yoko Alender küsis, kas kalakasvatuse puhul maatulundusmaa hinna aluseks võtmisega kaasneks lisaks riigi tulu vähenemisele ka õiguslikke mõjusid. **Liisi Pajuste** vastas, et maatulundusmaa hinna aluseks võtmine vähendaks riigi tulu väga oluliselt ning Kliimaministeerium ei soovita tasu sellises ulatuses vähendada. Ta märkis, et tasu peaks olema võrreldav maismaal kasutatava samaväärse maa hinnaga.

Johann-Gustav Lend toetas hoonestustasu reeglite ühtlustamist, kuid märkis, et kavandatud muudatuse kohaselt suureneks meretuuleparkide arendajate hoonestustasu pärast ehitusloa saamist senisega võrreldes ligi kümme korda. Lisaks põhineks tasu arvutamine üksikasjalikel tehnilistel andmetel, mis ei pruugi ehitusloa taotlemise ajal veel teada olla, sest ehitusloa taotlemise aluseks olevat projekti täpsustatakse projekteerimise järgmistes etappides. Lend tegi ettepaneku kohaldada hoonestustasu ehitamise alustamise teatise esitamisest, mitte ehitusloa saamisest, sest selleks ajaks on tehnilised andmed täpsustunud ja algab veekogu tegelik koormamine. See väldiks ka olukorda, kus arendaja peab ehitusloa kohtuliku vaidlustamise ajal enne ehitamise alustamist suurenenud tasu maksma.

Rein Vaks märkis, et hoonestustasu regulatsioon peab olema mõistlik ega tohiks kujuneda meretuuleparkide arendajatele suure investeeringu juures ülemäära koormavaks. Tema hinnangul väärib ettepanek kaalumist, kuid seda tuleb Kliimaministeeriumis täiendavalt analüüsida ja teiste osakondadega arutada. **Yoko Alender** märkis, et kuna lahendus peaks kehtima kõigile, tuleb läbi mõelda selle mõju ka teistele hoonestustasu maksjatele, ning ettepanek võetakse edasiseks arutamiseks kaasa.

Sandor Elias selgitas, et kehtiva korra järgi põhineb meretuulepargi hoonestustasu toodangul ja elektri börsihinnal ning ehitusloa andmisest kuni kasutamise alguseni makstakse 0,15% täismäärast. Eelnõu kohaselt rakenduks meretuuleparkidele pindalapõhine hoonestustasu ja samal perioodil tuleks maksta 10% täismäärast, mistõttu suureneks arendajate koormus oluliselt. Elias toetas uut tasusüsteemi, kuid tegi ettepaneku alustada tasu arvestamist ehitamise alustamisest, mil arendaja hakkab mereala tegelikult kasutama ja ehitisealune pind on teada. Ta märkis, et ehitusloa andmise ja ehitamise alustamise vahele võib jääda aeg, mil arendajal ei ole veel finantseerimisotsust ega ehitamiseks vajalikke vahendeid. Alternatiivina tegi Elias ettepaneku rakendada ehitusloa andmisest kuni kasutamise alguseni 10% asemel väiksemat määra, näiteks 1% täismäärast.

Liisi Pajuste märkis, et ehitamise alustamise teatis esitatakse ehitusloakohustuslike ehitiste puhul, kuid käsitletavate ehitiste seas on ka ehitusloakohustuseta ehitisi. Seetõttu ei saa hoonestustasu arvestamise algust siduda üksnes teatise esitamisega. Pajuste pidas ettepanekut siiski kaalumist väärivaks, kuid märkis, et sel juhul tuleks ehitusloakohustuseta ehitistele kehtestada täiendav kohustus või peab TTJA-l olema võimalik ehitustegevuse tegelik alustamine tuvastada. **Sandor Elias** täpsustas, et hoonestustasu arvestamine tuleks siduda ehitamise tegeliku alustamisega, mitte ehitamise alustamise teatise esitamisega. Nii saaks sama põhimõtet kohaldada kõigile ehitistele sõltumata teatise esitamise kohustusest.

Andres Metsoja märkis, et ehitusluba ja teatis on õiguslikult ning normitehniliselt erinevad. Tema hinnangul võib hoonestustasu arvestamise sidumine ehitamise tegeliku alustamisega olla õiguslikult korrektsem. **Liisi Pajuste** selgitas, et teatis on toiming, millega võivad kaasneda lisatingimusi sisaldavad haldusaktid. **Andres Metsoja** tegi ettepaneku analüüsida lahendust ka riigivaraseaduse kontekstis.

Yoko Alender märkis, et kaaluda tuleks tuulikutasu regulatsioonis kasutatud lahenduse kohaldamist.

Jaak Viilikus toetas eelnõu, kuid märkis, et vesiviljeluse puhul vajab pinna arvestamise metoodika täpsustamist, et vältida hilisemaid tõlgendamisprobleeme. Ta pidas taastuva vesiviljeluse erandi kehtestamist ideaalseks lahenduseks, kuid leidis, et ka kavandatud

lahendus on suur samm edasi.

Yoko Alender selgitas, et algses eelnõus kavandatud riigiabi loa taotlus on esitatud, kuid praegu eelistatakse edasi minna alternatiivse ühtse lahendusega, milles nähakse rohkem ja kiiremaid võimalusi. Riigiabi loa võimalikke tingimusi ei ole veel teada.

Liisi Pajuste märkis, et pinna määramise reeglid on sätestatud määruses ja neid kohaldatakse juba ehitusloa andmisel. TTJA hinnangul on pinna määramine võimalik, kuid avalikus veekogus asuvate ehitiste puhul tuleb täiendavalt läbi arutada, kas arvutusmetoodika on üheselt selge. **Adeele Vesingi** märkis, et vesiviljeluse valdkonnas on veel vähe praktikat, kuid TTJA on valmis koos arendajatega pinna arvutuskäiku täpsustatud jooniste põhjal üle vaatama. Tema hinnangul on pinna arvutamise küsimus lahendatav.

Yoko Alender märkis, et tegemist on eelkõige eelnõu rakendamise küsimusega, ning palus kaasata lahenduse täpsustamisse asjaomased arendajad.

Kristjan Truu märkis, et vesiviljeluse puhul tuleb täpsustada, kuidas kujuneb tasu 37 000 euro asemel 6000 euro suuruseks ning kas esile toodud probleem saab sellega tegelikult lahendatud. Ta selgitas, et esitatud arvud on indikatiivsed ning kajastavad ühelt poolt tulu, mida riik praegu ei saa, ja teiselt poolt kulu, mida arendajad ja maakasutajad praegu ei kanna. Truu toetas mereala kasutamise ja seal toimuva majandustegevuse laiendamist. Ta lisas, et Euroopa Komisjoniga jätkuvad keerulised arutelud riigiabi loa üle ning Euroopa Komisjon suunab lahendust vesiviljeluse riigiabi loa poole, mistõttu tuleb otsustada, millise lahendusega edasi liikuda.

Yoko Alender märkis, et komisjon eelistab lahendusi, mida on võimalik rakendada Riigikogu praeguse koosseisu ajal. Ta palus Kliimaministeeriumil, TTJA-l ja vesiviljelussektori esindajatel arvutused ühiselt läbi vaadata ning täpsustada prognoosi ja selle aluseks olevate summade kujunemist.

Georg Linkov märkis, et vesiviljeluse valdkond on Eestis alles käivitamisjärgus ning lubade menetlemine on kestnud oodatust aastaid kauem, mistõttu võib jääda saavutamata eesmärk kasvatada 2030. aastaks merekasvandustes 10 000 tonni punast kala. Tema hinnangul ei saa tootmismaa eelistamist maatulundusmaale põhjendada üksnes sellega, et maatulundusmaa alusel kujuneks tasu liiga väikeseks. Linkov tegi ettepaneku käsitleda kalakasvatust ning vetika- ja karbikasvatust sektori käivitamisperioodil ühiselt ning võimaldada sel ajal leevendusmeetmeid, arvestades riigi seatud eesmärke ja toiduga varustuskindlust.

Yoko Alender märkis, et lahenduse väljatöötamisel on lähtutud riigivara kasutusse andmisest ning jäetud kõrvale tegevuste keskkonnamõju, taastuvenergia ja toidujulgeolekuga seotud kaalutlused. Ta küsis, kas hoonestustasu arvestamine alates ehitamise tegelikust alustamisest mõjutaks vesiviljelussektori olukorda.

Fred Siimpoeg märkis, et avamere kalakasvatus on suure riskiga tegevus ning väiksemad kulud soodustaksid sellesse investeerimist. Ta juhtis tähelepanu sellele, et meresumpade puhul ei ole enam vaja ehitus- ega kasutusluba ning TTJA selgituse kohaselt algab tasu arvestamine keskkonnaloa väljastamisest. Keskkonnaluba võib hõlmata kõiki kavandatud sumpasid, kuigi neid ei pruugita korraga paigaldada. Siimpoeg leidis, et tasu tuleks arvestada tegelikult paigaldatud sumpade, mitte keskkonnaloaga lubatud maksimaalse mahu järgi. **Liisi Pajuste** selgitas, et TTJA arvestab tasu tegelikult merre paigaldatud ehitiste aluse pinna järgi ja muudab seda vastavalt ehitiste lisandumisele. Arvestus ei põhine ehitusloa, ehitusteatise ega keskkonnaloaga antud maksimaalsel õigusel, vaid meres tegelikult paiknevatel ehitistel. Kõrgemat tasu makstakse seega tegelikult paigaldatud sumpadega hõivatud ala eest.

Yoko Alender küsis, kuidas saab TTJA teavet mereala tegeliku hõivamise kohta ning kas ettevõtja teavitamiskohustus tuleks õigusaktis sätestada. **Liisi Pajuste** selgitas, et meretuuleparkide puhul on vastav teavitamine juba sätestatud. Ta tegi ettepaneku laiendada teavitamiskohustust kõigile hoonestusloa omajatele, kellel on meres ehitisi, kohustades neid esitama TTJA-le kord aastas ülevaate merel tehtust.

Georg Linkov selgitas, et erinevalt maismaal asuvatest püsivatest ehitistest on meresumbad ajutised rajatised, mis paigaldatakse merre hooajaliselt ega ole merepõhjaga püsivalt seotud.

Seetõttu tuleks tasu arvestamisel lähtuda objekti tegelikust kasutusest.

Andres Metsoja küsis, kuidas seostub tegeliku kasutuse järgi tasu arvestamine tähtajalise keskkonnaloaga, milles on määratud kalakasvatuse maksimaalne maht ja hinnatud selle keskkonnamõju, kui ettevõtja võtab lubatud mahu kasutusele etapiviisiliselt. **Liisi Pajuste** selgitas, et keskkonnaluba annab õiguse kasutada keskkonda loas määratud maksimaalses ulatuses, kuid ei kohusta seda õigust täielikult kasutama. Samuti annab ehitusluba õiguse, kuid mitte kohustuse ehitada. Kui rajatised viiakse vahepeal merest ära, koormatakse mereala selle võrra vähem ning Pajuste hinnangul saaks TTJA seda tasu arvestamisel arvesse võtta. **Yoko Alender** märkis, et tasu arvestamise sidumine ehitamise tegeliku alustamise või sumba merre paigaldamisega tundub mõistlik, kuid lahendus tuleb eri juhtumite põhjal täpsemalt sõnastada.

Regina Hermandi märkis, et hoonestusloaga antakse konkreetne mereala loa omaja kasutusse ning sumpade hooajaline eemaldamine ei lõpeta selle ala kasutusõigust. Seetõttu ei saa hoonestusloa kehtivust hooajaliselt katkestada. Hermandi rõhutas, et tegemist on riigivara kasutusse andmisega ning lähtuda tuleb riigivaraseaduses sätestatud põhimõtetest.

Yoko Alender palus selgitada tootmismaa ja maatulundusmaa erinevust. **Liisi Pajuste** selgitas, et maakatastriseaduse kohaselt on tootmismaa tootmise eesmärgil kasutatav maa, mille hulka kuulub ka kalamajandusehitiste maa. Maatulundusmaa on põllumajandussaaduste tootmiseks või metsakasvatuseks kasutatav maa, millel on põllu- või metsamajanduslik potentsiaal. Seetõttu kuuluvad maismaal asuvad kalakasvatused ja tuulikud tootmismaa alla. Pajuste märkis, et maatulundusmaa hinna aluseks võtmine tähendaks maakatastriseaduses sätestatust erineva lähenemise kasutamist.

Mait Klaassen küsis, kas sumpade hooajalisel eemaldamisel viiakse merest ära ka ankrud. **Georg Linkov** selgitas, et ankrud jäävad üldjuhul merepõhja, kui sumpade asukohta hoonestusala piires ei muudeta. Sumpade asukoha muutmisel paigutatakse ümber ka ankrud, mida saab kasutada sama hoonestusala teistes osades. Linkov märkis, et vääramatu jõu, näiteks keskkonnareostuse tõttu võib ala kasutamine olla aastaid võimatu ning ettevõtja ei peaks sel ajal tasuma ala eest, mida ta tegelikult kasutada ei saa. **Yoko Alender** palus kontrollida, kas vääramatu jõu tõttu mereala kasutamise võimatust tuleks seaduses eraldi reguleerida.

Indrek Adler märkis, et kavandatud lahendus on suur samm edasi, kuid ei näe ette erisust keskkonda taastavatele tegevustele. Ta pidas vajalikuks jätkata teadusprojektide erandi käsitlemist riigiabi loa menetluses, sest hoonestustasu ei pruugi olla projekti abikõlblik kulu. Adler tõi näiteks Haapsalu Tagalahe taastamise projekti, mille raames rajatava karbifarmi hoonestustasu jaoks peab Tartu Ülikool leidma projektivälised vahendid. Samuti pidas ta vajalikuks täpsustada tasu arvutamise aluseid ja tegelikult kasutatava ala kohta teabe esitamise korda, kuna hoonestusloaga hõlmatud ala võidakse alguses kasutada vaid osaliselt ning vastava teabe esitamiseks puudub ehitus- ja kasutusloa menetlus. Arvutusmetoodika tuleks selgelt sätestada, et vältida erinevaid tõlgendusi. Pikemas perspektiivis tegi Adler ettepaneku kaaluda vesiviljeluse reguleerimist ehitusseadustiku asemel kalapüügiseaduses, kuna kasvatusvahendid sarnanevad pigem kalapüügivahendite kui püsivate rajatistega.

Andres Metsoja küsis, kas kavandatav mudel oleks lähiriikides, sealhulgas Soomes ja Rootsis, kasutatavate lahendustega võrreldes konkurentsivõimeline ega seaks Eesti ettevõtjaid ebasoodsamasse olukorda. **Yoko Alender** märkis, et konkurentsivõime küsimus puudutab kõiki arutelu all olevaid tegevusvaldkondi, ning palus osapooltel seda kaaluda.

Yoko Alender palus Indrek Adleril anda ülevaate karbikasvatuse konkurentsiolukorrast Läänemere piirkonnas ja valdkonna reguleerimisest teistes riikides. **Indrek Adler** märkis, et tema teada on Eesti ainus Euroopa riik, kus karbikasvatusele kohaldatakse tasu, ning juhtis tähelepanu ka tasu kehtivas seaduses sätestatud regulatsioonile.

Tiit Maran märkis, et ühetaoliselt maksustatakse nii Läänemere koormust suurendavaid kui ka seda vähendavaid tegevusi, kuigi koormuse vähendamine võiks olla avalik huvi. Ta tegi ettepaneku kaaluda, kas seda erinevust saaks kavandatavas lahenduses arvestada.

Yoko Alender selgitas, et hoonestustasu eesmärk on koguda tasu riigivara kasutamise eest, mitte kujundada keskkonna-, toidu- või energiapoliitikat. Tegevuste erinevat mõju tuleks arvestada muude meetmetega. Alender pidas mõistlikuks kavandatud lahendust, mille kohaselt vähenevad tasud mitu korda ja mõnel juhul kümneid kordi. Ta edastas **Kerti Koka** seisukoha, et pakutud lahendust toetatakse, kuid tasu arvestamise algus tuleb Elering AS-iga täiendavalt läbi arutada.

Adeele Vesingi märkis, et tasu arvutamine on TTJA-le üldjoontes selge, seni ei ole probleeme tekkinud ning amet on valmis arvutused koos arendajatega üle vaatama. **Yoko Alender** pidas vajalikuks kirjeldada tasu arvutamise metoodikat vähemalt eelnõu seletuskirjas. Ta palus osapooltel läbi arutada pindalade kujunemise ja arvutamise alused ning leida nende esitamiseks selge sõnastus.

Fred Siimpoeg selgitas, et kalakasvatuse maht on kasvanud 286 tonnilt 850 tonnini. Kasvatamiseks kasutatakse Eesti maismaakasvatustest pärinevat noorkala, et toetada kohalikke kasvatajaid ja vältida haiguste Eestisse jõudmist. Siimpoja hinnangul on Eestis kalakasvatuse laiendamiseks palju potentsiaali ning selleks tuleb arendada ka maismaakalakasvatust.

Mait Klaassen küsis, kas kalakasvanduste ja meretuuleparkide rajamise otsustamiseks on olemas teadusuuringud nende mõjust merepõhjale ja elurikkusele. Ta märkis, et Läänemeri ja Soome laht on suhteliselt madalad ning hoovused ei pruugi kalakasvatuse jääke kasvatusala alt ära kanda. Samuti küsis Klaassen, kas on uuritud elurikkust tuuleparkide ja nende vundamentide ümbruses ning kui usaldusväärsed need uuringud on. **Indrek Adler** selgitas, et kalakasvatuste lubade andmise käigus on mereinstituut uurinud kasvatusalade koormustaluvust. Tagalahes ei ole tema sõnul veevahetusega probleeme ning piirkond sobib kalade, vetikate ja karpide kasvatamiseks. Samuti on uuritud karbikasvatuse mõju merepõhjale ja põhjakooslustele, sealhulgas meriheina taastumisele ning vee selginemisele. Adler märkis, et meretuuleparkide mõju kohta ei ole talle teadaolevalt uuringuid eriti tehtud. Arutamisel on projekt Soome tuulikutootjatega, kes soovivad tellida teisaldatavate vundamentide mõju käsitleva uuringu, kuid olemasolevaid tulemusi ei ole tema teada veel esitada.

Yoko Alender märkis, et meretuuleparkide keskkonnamõju hinnatakse põhjalikult, ja palus Johann-Gustav Lennul uuringuid kommenteerida. **Johann-Gustav Lend** selgitas, et keskkonnamõju hindamine koos programmi koostamisega kestab ligikaudu kolm aastat. Tema hinnangul ei mõjuta muudatus Eesti arendajate konkurentsiolukorda, kuna merealade kasutusse andmiseks korraldatakse ka mujal Euroopas enampakkumisi. Lend pidas põhjendatuks tasusid, millest saavad kasu tuuleparkide läheduses elavad inimesed ja kohalikud omavalitsused.

Yoko Alender märkis, et ministeeriumil tuleb täpsustada eelnõu uut sõnastust, arvestuse aluseid ja ajakava. Ta kinnitas komisjoni soovi eelnõu menetlemine lõpule viia ning selgitas, et täpsustatud ettepanekud soovitakse komisjonis läbi vaadata ja hääletada ning saata majanduskomisjonile arvamuse avaldamiseks. Alender pidas muudatuste ulatuse tõttu tõenäoliseks eelnõu teise lugemise katkestamist, et Riigikogu liikmed saaksid esitada täiendavaid muudatusettepanekuid.

2. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Yoko Alender
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elle Nora Kalind
protokollija